

Tasapainottamisohjelman 2024 - 2027 valmistelutilanne

Kunnanhallitus 06.06.2024 § 111
590/02.02.02/2023

Valmistelija

Talousjohtaja Petteri Ristikangas, 0447401103

Kunnanhallitus päätti 21.11.2023 käynnistää talouden tasapainottamisohjelman valmistelun ajanjaksolle 2024-2027. Tavoitteena talouden tasapaino vuonna 2027. Kunnanhallitukselle tuotiin 5.2.2024 väliaikatietoja valmistelutilanteen etenemisestä.

Tasapainottamisohjelman ensimmäinen osa sisältyi vuoden 2024 muutostalousarvioon, minkä valtuusto käsitteli 15.4.2024. Sen lopputulemana palvelualueilta kertyi n. 0,6 milj. euroa toimintakatetta vahvistavia esityksiä ja 0,9 milj. euroa karsittiin keskitetyistä henkilöstömenoista. Yhteistoimintamenettelyn yhteydessä 0,9 milj. euroa täsmentyi n. 0,6 milj. euron kertaluonteisiin ja n. 0,3 milj. euron pysyviin henkilöstömenojen säästöihin vuoden 2024 osalta. Näillä toimenpiteillä vuoden 2024 alijäämäinen talousarvio kääntyy toteutuessaan positiiviseksi. Vuosien 2025-2026 tilannetta hahmoteltiin tuolloin käytettävissä olevilla tiedoilla. Vuosilta olisi kertynyt alijäämää yht. n. -4,1 milj. euroa.

Toisessa vaiheessa on vuorossa vuoden 2025 talousarviovalmistelun käynnistäminen ja tasapainottamisohjelman valmistelun jatkaminen ja sisällyttäminen osaksi vuosien 2025 – 2027 talousarvio- ja taloussuunnitelmavuosia.

Valmisteluperiaatteena on käyttötalouden osalta kumulatiivisen tuloksen säilyminen positiivisena, jos ei suunnitelmavuoden lopussa, niin tarvittaessa tasapainottamistoimenpiteillä osoitettavana ajanjaksona. Verotuloluonteinen tulopohja on n. -2,6 milj. euroa pienempi vuosilla 2025-2026 kuin mitä muutostalousarviossa tuleville vuosille arvioitiin. Muutoksia on tullut sekä valtionosuuksiin että verotuloihin. Valtionosuuksien määrää pudotti jo viime vuoden puolella kuntiin kohdistuneet sote-laskelmien tarkennukset (ns. valtionosuuksien black friday) ja nyt hallitusohjelmassa sovitut muutokset (ansiotulovähennyksen siirto). Valtio on korvaamassa vain osittain kunnille sote-laskelmien tarkennuksesta tullutta lisälaskua (julkaistu Kuntatalousohjelma ja valtionosuuslaskelmat 25.4.2024).

Käyttötalouden osalta vuoden 2024 muutostalousarvion laadinnan ja yhteistoimintaneuvottelujen yhteydessä suunnitelluista toimenpiteistä siirtyy pysyvää henkilöstömenojen hillintää vuodelle 2025 yhteensä 0,7 milj. Tämän lisäksi muista jo alustavasti suunnitelluista toimenpiteistä kertyisi vuosille 2025-2026 yht. n. 0,6 milj. euroa. Nämä muodostuvat eristä kuten: määräaikaisten vuokrasopimusten päättyminen, tuotantotapamuutokset uudella keittiöllä, opetus- ja varhaiskasvatuksen henkilöstömäärien tarkastelu lapsimääriin, maksumuutokset, energian sopimushintojen aleneminen ja muita pieniä kulukarsintoja. *Tulopohjan supistumisen vuoksi vuodelle 2025 ja siitä eteenpäin tarvitaan n. 0,6 – 0,8 milj. euron edestä lisää toimenpiteitä, joilla toimintakatteen kasvua hillitään.*

Tavoitteena on saattaa merkittäviä tulosvaikutuksia sisältävien tasearvojen alaskirjaukset loppuun Ahmon koulukeskuksen, terveyskeskuksen, kunnantalon ja Päivärinteen päiväkodin/alakoulun kohteiden osalta. Lisäksi varaudutaan Uimala konsernin kokonaisuuteen kuuluvan Kiinteistö Oy

Vapaa-aikakeskuksen omistuksen alaskirjauksiin. Yhteisvaikutukset tulokseen vuosina 2025-2027 näistä yht. n. -4,3 milj. euroa.

Investointiosaan käytettävän nettoinvestointimäärän valmisteluperiaatteena on se, että vuosikate kattaa 80 % investoinneista. Tällä hillitään lainakannan ja rahoituskulujen kasvua.

On kuitenkin huomattava ainakin seuraavat valmisteluun vaikuttavat epävarmuustekijät ja riskit mitkä vaikuttavat tasapainottamisohjelman suuruusluokkaan: TE-uudistuksen kulupohja on laskennallisesti jaettu kunnille vuoden 2022 valtion järjestämän toiminnan pohjalta ja se tulee päivittymään kevään aikana, kunnan satsaukset uuden työllistämisalueen toimintaan ja ylipäänsä työllistämispalveluihin ovat epäselviä, Valtiovarainministeriön valmistelussa on jälleen tarkennuksia sote-laskelmiin ja syksyllä julkaistava valtion budjettiesitys voi tuoda uusia muutoksia valtiosuuteen. Työehtosopimukset ovat katkolla 30.4.2025, tämä hankaloittaa palkkoihin tulevien yleiskorotusten arviointia. Toiminnallisiin muutoksiin / kustannusmuutoksiin ei jää liikkumavaraa.

Lisäksi vuonna 2026 voimaan tulee kokonaan uusi valtiosuusuudistus. Se tulee aikataulun mukaisesti lausunnonle tämän vuoden syksyllä. Tavoitteena siinä on varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia. Uudistus toteutetaan siten, ettei se lisää julkisia menoja, ts. olemassa olevaa rahaa jaetaan kuntien kesken uudella tavalla. Sitä miten se muuttaa esim. Siilinjärven kunnan valtiosuuksien määrää, tulee tietoa syksyllä lausuntokierroksen yhteydessä.

Nämä kaikki epävarmuustekijät ja riskit sekä palvelualueiden talousarvioesitykset voivat muuttaa taloustilannetta niin, että tasapainottamistoimenpiteiden suuruusluokka vaatii yhä uusia, pysyviä toimenpiteitä.

Kunnan kokonaistilanne olisi muodostumassa vuosien 2025-2027 osalta niin, että vuosi 2025 olisi niukasti positiivinen, vuodet 2026-2027 olisivat alijäämäisiä ja vuoden 2027 lopussa taseen kumulatiivinen ylijäämä on käytetty. Kokonaistilanne on laskettu oletuksella, että muutosbudjetin 2024 lisäksi vuodelle kohdistuu lisää verotuloja ja ylijäämää kertyy n. 1,3 milj. euroa, tasapainottamisohjelmaan kerätyt alustavat toimenpiteet (tai niitä vastaavat euromäärät) vuosille 2025-2026 toteutuvat ja uusia tasapainottamistoimenpiteitä on n. 0,8 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen. Summa täsmentyy vuoden 2025 talousarvioraamia annettaessa ja samalla myös kokonaistilanteen luvut muuttuvat.

Vuoden 2028 näkymissä on oletettu tasearvojen alaskirjausten loppuneen. Tilanne on kuitenkin selkiytymätön. Uimala Oy:n ratkaisusta riippuen alaskirjauksia on jäljellä 1,6 – 5,0 milj. euroa. Sivistyslautakunta on päättänyt aloittaa Suininlahden koulun rakennushankkeen tarveselvityksen, jonka mukaan vaihtoehtona on ainoastaan uudisrakentaminen vuodesta 2027 alkaen. Tämä tarkoittaa olemassa olevan rakennuksen alaskirjausta n. 1,0 milj. eurolla. Mikäli nämä realisoituvat, alijäämien taklaus jatkuu.

	Est 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTAKATE	-62 006	-63 472	-64 822	-66 122	-68 105
Kasvu yht. v. Tp/est/ta	-0,8 %	2,4 %	2,2 %	2,0 %	3,0 %
Verotulot	59 100	61 340	61 490	62 380	64 750
Valtionosuudet	11 470	9 874	7 600	8 755	9 420
VUOSIKATE	8 596	7 842	4 368	5 113	6 166
Poistot	-7 256	-7 252	-7 652	-6 584	-5 800
TILIK. ALI- / YLIJÄÄMÄ	1 340	590	-3 284	-1 471	366
Nettoinvestoinnit	9 240	7 000	5 300	5 000	5 500
Lainakanta	66 326	64 463	64 051	63 585	62 566
KUMULAT. YLIJÄÄMÄ	4 591	5 182	1 898	427	793

Tuleva tasapainotusohjelma tulee korvaamaan voimassa olevan PTS-suunnitelman (KV 14.12.2020 § 42). Se laadittiin tilanteessa, jolloin sote oli vielä valmistelussa, tilanne Euroopassa oli vakaa ja sen myötä monista kriiseistä ei ollut tietoaakaan. Siihen kirjatut toimenpiteet ovat vanhentuneet ja osoittautuneet osittain mahdottomaksi toteuttaa.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi:

Päätösehdotus

Kunnanhallitus toteaa, että laadittavan tasapainotusohjelman toinen osa sisällytetään osaksi vuoden 2025 – 2027 talousarvioprosessia em. tavoitteiden ja valmisteluperiaatteiden mukaisesti. Tasapainottamisohjelma tarkistetaan vuosittain talousarvioprosessin yhteydessä ja siitä raportoidaan valtuustoseurannan yhteydessä (kesäkuu ja tilinpäätös).

Kunnanhallitus esittää valtuustolle aiemmin laaditun talouden pitkän tähtäimen suunnitelman (PTS) 2021 – 2026 lakkauttamista.

Päätös

Hyväksyttiin päätösehdotus.